

4. Кузик А. Д., Степова К. В. Чинники ризику лісових пожеж в умовах війни. Лісові пожежі в умовах війни : збірник тез доповідей Круглого столу, м. Львів, 24 травня 2024 року. Львів: ЛДУ БЖД, 2024. С. 38-41.

5. Мельник-Шамрай В.В., Гончарук В.М., Романюк О.О. Вплив російсько-української війни на ліси України. Сучасний стан, проблеми і перспективи лісівничої освіти, науки та виробництва: матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Біла Церква, 19 квітня 2024 р.). Біла Церква: БНАУ, 2024. С.169-171.

6. Пацева І., Барабаш О., Мельник-Шамрай В., Пацев І. Екологічна оцінка впливу пожеж у природних екосистемах на стан екологічної безпеки Житомирської області. Проблеми хімії та сталого розвитку. 2023. № 3. С. 59-65. <https://doi.org/10.32782/pcsd-2023-3-8>

УДК 630*5:006.063

ЛЕВАНДОВСЬКА С.М., канд. біол. наук, доцент
РУДЕНКО В.П., магістрант
Білоцерківський національний аграрний університет
svtmzel@gmail.com

ЛІСОВА СЕРТИФІКАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАХИСТУ ОСОБЛИВО ЦІННИХ ЛІСІВ

Лісова сертифікація є важливим механізмом збереження та раціонального використання особливо цінних для збереження лісів. Вона спрямована на забезпечення екологічно відповідального, соціально вигідного та економічно доцільного ведення лісового господарства у них. У сучасних умовах сертифікація виступає одним із ключових інструментів захисту лісових екосистем, особливо тих, які мають високу природоохоронну цінність.

Ключові слова: особливо цінні для збереження ліси, лісова сертифікація, моніторинг, загрози для ОЦЗЛ.

SVITLANA LEVANDOVSKA, PhD in Biology, Associate Professor
VASYL RUDENKO, master
Bila Tserkva National Agrarian University

FOREST CERTIFICATION AS A TOOL FOR PROTECTION OF PARTICULARLY VALUABLE FORESTS

Forest certification is an important mechanism for the preservation and rational use of forests of particular value for conservation. It is aimed at ensuring environmentally responsible, socially beneficial and economically feasible forestry management in them. In modern conditions, certification is one of the key tools for protecting forest ecosystems, especially those that have high conservation value.

Keywords: forests of particular value for conservation, forest certification, monitoring, threats to particularly valuable forests.

Ліси відіграють критично важливу роль у підтримці екологічної рівноваги, збереженні біорізноманіття та регулюванні клімату. Особливо цінні для збереження ліси (ОЦЗЛ) є осередками унікальних природних або штучних екосистем, що потребують особливого режиму охорони. Одним із ефективних механізмів захисту таких лісів є лісова сертифікація – система добровільної

оцінки ведення лісового господарства відповідно до принципів сталого розвитку [1].

Основні системи лісової сертифікації (FSC, PEFC) передбачають оцінку ведення лісового господарства за екологічними, соціальними та економічними критеріями, що дозволяє захищати особливо цінні лісові екосистеми [3].

Цінні лісові території розподіляють за різними критеріями і режимами господарювання. Міжнародні стандарти передбачають шість категорій особливих цінностей для збереження (ОЦЗ), що мають охоронятись [2]. Сюди належать лісові території, на яких виявлено осередки рідкісних видів тварин чи рослин; зникаючі, рідкісні та вразливі біотопи; лісові ділянки, що виконують ключові екологічні функції в екстремальних умовах, забезпечують життєво необхідні ресурси для населення та відіграють важливу роль у збереженні традиційної культурної спадщини місцевих громад.

Одним із ключових аспектів сертифікації є визначення та збереження особливо цінних для збереження територій, які мають природоохоронне, екологічне та соціальне значення. З метою виявлення і взяття під охорону особливих цінностей лісогосподарські підприємства проводять низку заходів. Такі заходи передбачають оцінювання власного лісового фонду щодо виявлення і визначення статусу особливих цінностей для збереження. Ділянки, на яких зареєстровані особливі цінності для збереження (ОЦЗ) наносять на картографічні матеріали. Водночас проводять картування місць зростання та оселення популяцій рідкісних та зникаючих видів флори і фауни для забезпечення їх збереження під час господарської діяльності.

До процесу оцінювання лісового фонду залучають зацікавлених сторін, зокрема місцеві громади, а також інших учасників, що опікуються збереженням унікальних природних цінностей та територій, на яких вони були виявлені.

Основним документом, який має розробити підприємство у результаті виявлення ОЦЗ та виділення ОЦЗЛ є «Перелік виявлених під час оцінювання ОЦЗ, місць їхнього розташування та стану». Він містить наступну інформацію: наявність об'єктів природно-заповідного фонду, які розташовані в межах лісового фонду підприємства; рідкісних видів рослин і тварин та видів, що перебувають під загрозою зникнення; об'єктів Смарагдової мережі; пралісів, квазіпралісів і природних лісів; рідкісних екосистем і оселищ тощо. Цей документ є важливим для управління лісовими ресурсами та формування стратегій їхнього збереження.

Лісова сертифікація встановлює жорсткі обмеження щодо лісогосподарських заходів у таких лісах. Здійснення господарських заходів дозволяється лише за умови, що їх реалізація не спричинить негативних або незворотних змін у стані лісових територій, що мають особливу природоохоронну цінність. Будь-яка діяльність, яка здатна викликати деградацію довкілля чи зменшення екологічної значущості цих територій, є забороненою. До основних господарських заходів, які можуть проводитися у ОЦЗЛ, належать:

- заходи щодо збереження природного стану лісових екосистем та мінімізації антропогенного впливу;

- очищення територій від надмірної захаращеності;
- протипожежні заходи;
- вибіркові санітарні рубки та рубки догляду;
- сприяння природному поновленню лісів шляхом захисту природного самосіву та підросту;
- створення піднаметових і часткових лісових культур.

План лісгосподарських заходів повинен включати ефективні стратегії, спрямовані на підтримку та збагачення визначених ОЦЗ. Під час планування стратегій господарювання та заходів щодо підтримки та збагачення визначених ознак цінностей, враховують наявні на території підприємства загрози для ОЦЗ. Серед широкого спектра загроз для ОЦЗ на територіях лісового фонду та прилеглих землях можуть спостерігатися: випасання худоби, незаконна забудова, будівництво доріг, залізниць, ліній електропередач, поширення інвазійних чужорідних видів рослин, надмірне зростання чисельності окремих представників фауни, засмічення побутовими відходами тощо.

Для оцінки ефективності та дієвості впроваджених стратегій господарювання проводять щорічний моніторинг. Система моніторингу має охоплювати необхідний обсяг, рівень деталізації та періодичність спостережень, щоб своєчасно фіксувати зміни в особливо цінних для збереження лісах порівняно з початковими показниками їхнього стану, встановленими для кожної території.

Таким чином, лісова сертифікація відіграє важливу роль у збереженні особливо цінних для збереження лісів, сприяючи їх охороні та раціональному використанню. Вона встановлює чіткі критерії та вимоги щодо ведення лісового господарства, дозволяє мінімізувати негативний вплив людської діяльності на природні екосистеми.

Ефективне збереження ОЦЗЛ неможливе без системного моніторингу, який дозволяє оцінити стан лісових територій, виявити потенційні загрози та своєчасно впроваджувати необхідні заходи.

Список використаних джерел

1. Посібник з питань практичної реалізації FSC національного стандарту системи ведення лісового господарства для України/ під заг. ред. П. В. Кравця. 2019. 172 с.
2. Чурілов А.М. Аналіз практик виділення та моніторингу особливих цінностей для збереження у лісових господарствах України. WWF-Україна, 2022. 36 с.
3. Senior, M. J. M., Brown, E., Villalpando, P., Hill, J. K. Increasing the scientific evidence base in the “high conservation value” (HCV) approach for biodiversity conservation in managed tropical landscapes. *Conserv. Lett.* 8. 2014. P. 361–367. DOI: 10.1111/conl.12148